

ОБЕЛЕЖИО ЈЕ 20. ВЕК - 25 ГОДИНА ПОСЛЕ

С малом групом од само неколико људи Стеван Мајсторовић је априлских дана 1967. године уобличавао и довршавао нешто што је већ одавно сазрело у њему, што је имало своју интелектуалну предисторију али истовремено и велики друштвени подстицај.¹ Могло би се рећи да су се у Стевану Мајсторовићу тих 60-тих година оваплотила најбоља и најпрогресивнија друштвена стремљења. Мало је људи који су за само 30-десетак година своје пуне интелектуалне и друштвене ангажованости тако целовито, тако богато и разноврсно заокружили своје дело и истовремено допринели развоју нових идеја и покретању нових друштвених акција у југословенској заједници. Стваралачки рад Стевана Мајсторовића кретао се од „Младог борца”, преко обнављања „Недељних информативних новина”, Културне рубрике Радио Београда, покретања ревије „Данас” до Завода као синтезе свих богатих искустава, прегнућа и осмишљавања нових визија развоја културе у нашем друштву. Нажалост, висока је цена за тако интензиван и богат стваралачки друштвени и интелектуални живот - болест је 1980. године зауставила даљу плодну интелектуалну и друштвену активност Стевана Мајсторовића. Од тада, пре свега окружен својим најближим, животним сапутником и најбољим сарадником Душицом, ћерком Мирјаном, сином Милошем и унуком Катарином, Стеван Мајсторовић је живео свој тихи живот, не предајући се болести, уживајући у радостима породичног живота, незаборављен од многих својих сарадника и пријатеља и још много више у мислима оних који у животној трци нису стизали да га често посете.

Др Стеван Мајсторовић је рођен 1921. године у Неготину. Гимназију је похађао у Крагујевцу и Скопљу, где је и матурирао. Дипломирао је на Правном факултету у Београду 1949. године. Учесник је НОБ-а од 1941. године. Несебично

¹ Др Милош Немањић, главни уредник часописа Култура у периоду од 1972. до 1977. године.

је жртвовао своју младост за идеале којима је касније посветио цео свој живог. Никада није истицао то као неку своју посебну заслугу.

Своју професионалну делатност Стеван Мајсторовић је започео одмах после рата као новинар-уредник у листу „Млади борац”. Нешто касније у листу „Глас” обавља дужност уредника културне рубрике, трајно се опредељујући за животни позив - новинара и публицисте у првој фази своје професионалне активности, позив озбиљног научног радника у каснијој, зрелој фази свога живота.

Педесетих година један је од првих покретача „Недељних информативних новина”, а потом главни и одговорни уредник. Затим обавља дужност главног уредника културног програма Радио Београда. Шездесетих година покреће ревију „Данас” на чијим страницама се оглашавају многи интелектуалци износећи нове погледе у филозофији, књижевности, естетици, социологији, речју култури. Никако није случајно што је Стеван Мајсторовић припадао ужој групи новинара-публициста, који су покренули обнављање „Недељних информативних новина”, листа с чијим се излагањем успостављају основе српске модерне публицистике и гласила које на конкретне начине доприноси замаху демократизације културног живота у Србији и југословенској заједници педесетих година. У историјској мисији коју је одиграо НИН у развоју модерног новинарства запажено место припада ангажованом публицисти Стевану Мајсторовићу. НИН-овску концепцију савременог, модерног публицистичког рада Стеван Мајсторовић продубљује у непоновљивој ревији за друштвена питања, науку и културу „Данас”. У културној историји и историји публицистике у Србији почетком шездесетих година ова ревија има неспорно и аутентично место.

Од 1964. године Стеван Мајсторовић активно учествује у припремама за оснивање Завода. Истраживање „Културни живот радника у Србији” и „Положај и улога домова културе у СР Србији” представљају прва истраживања која припремају оснивање нове институције. Априла 1967. године Стеван Мајсторовић оснива ту нову истраживачку установу, прву такве врсте у Србији и у Југославији, уграђује све своје искуство, знање и енергију у њен развитак и налази се на њеном челу све до 1978. године. То је изузетно значајан период у раду Стевана Мајсторовића. Слободно се може рећи да му припадају велике заслуге не само као руководиоцу установе већ и као покретачу многих значајних културних акција, стваралачкој личности која осмишљава програме и планове културног развитака и иницира бројна истражива-

ња. Он је један од непосредних протагониста концепције и програма изградње домова културе у општинским центрима у Србији седамдесетих година. Његовим ангажовањем постављене су основе стандардизације рада и сусретног планирања у култури СР Србије и створени услови да Завод израсте у јединствену научноистраживачку установу, са специфичним функцијама у којима су обједињене и теоријске и практичне компоненте. У том оквиру, изузетно место припада и часопису за теорију, социологију културе и културну политику „Култура” који је Стеван Мајсторовић покренуо већ 1968. године и као одговорни уредник уредио првих 18 бројева, (међу којима се истиче специјални број посвећен међународној културној сарадњи, који је објављен и на енглеском језику).

Овај несебичан и самопрегоран рад текао је упоредо са личним усавршавањем, сталном тежњом да се богато искуство и већ стечена знања прошире и утемеље на изворима нових теоријских сазнања. После низа радова, међу којима се истичу „Право на културу”, „Културна политика Југославије“ - специјално рађена публикација за УНЕСКО - објављена на енглеском и француском језику и други, као синтеза долази књига „Култура и демократија”, докторска дисертација одбрањена 1976. године на Факултету политичких наука, рад који по свему превазилази чисто академске оквире који му више него заслужено доноси звање доктора наука. Истовремено, као зналац енглеског језика обогатио је нашу културу са неколико значајних превода, као што су преводи књига „Сага о Њалу”, „Друга Америка” итд. У ствари Стеван Мајсторовић, у континуитету од тридесетак година делује као истакнути публициста, есејиста и научни радник. Писац је бројних запажених есеја, чланака, путописа, студија, монографија и научних радова, који су објављени у многим листовима и часописима. Огледао се и као путописац, оставивши за собом књиге „У постојбини сага” и „Напапири - земља у поларном кругу”.

За целокупну ову делатност добио је највише признање у Републици, Седмојулску награду 1978. године.

Може се сматрати да са његовим ангажовањем у оснивању и развоју Завода за проучавање културног развитка и покретањем часописа „Култура” почиње период интензивнијег развоја социологије културе код нас. У својим радовима Стеван Мајсторовић заступа демократски концепт развоја културе и посебно истражује право на културу - на одлучивање о културном развоју како појединца, тако и друштвених група и нација. Дело „Култура и демократија” добија 1977. године НИИ-ову награду за публицистику „Димитрије Туцовић”,

чиме су потврђене високе вредности ове критичке расправе о проблемима демократизације културе у социјалистичком друштву. У својој књизи „У трагању за идентитетом” Стеван Мајсторовић бави се истраживањем особености и обележја културног идентитета у савременом друштву, дајући посебан стваралачки допринос теорији културног плурализма. У радовима Стевана Мајсторовића испољава се оригиналност и методолошка интердисциплинарност, као неспорни стваралачки допринос социологији и теорији културе.

Стеван Мајсторовић је један од најистакнутијих културних и јавних радника у Србији током читавих двадесетак година друштвеног и културног развоја ове Републике. Стеван Мајсторовић је обављао бројне функције у комисијама, одборима и другим радним телима како Савеза комуниста тако и других организација. Између осталог, Стеван Мајсторовић је био председник Одбора за културу Југословенске комисије за сарадњу са УНЕСКО-м, дајући свој значајан допринос учешћем на међународним конференцијама УНЕСКО-а. У оквиру те своје активности Стеван Мајсторовић је поставио чврсте темеље сарадње Завода са УНЕСКО-м и са низом других међународних организација из области културе. Изузетно значајан је био ангажман Стевана Мајсторовића у Културно-просветној заједници Србије, чији је председник био од 1970-1977. године, у периоду можда најзначајнијих активности ове друштвене организације. Подстицање културно-уметничког аматеризма, културног живота села и низа других - само су део тих великих активности Културно-просветне заједнице Србије којима је сам Стеван Мајсторовић дао велики допринос.

Најзад, или можда на првом месту, треба нешто рећи о људском лику Стевана Мајсторовића. У комуникацији са свим људима, посебно са блиским сарадницима, Стеван Мајсторовић, је испољавао висок степен разумевања и топлине. Умео је да подстакне млађе сараднике, да загреје људе за посао, да улије енергију, да мотивише на прегнућа. Позната су његова бдења са сарадницима у периодима пионирског рада на средњорочним плановима развоја културе у Србији, нарочито када је разрађивана методолошка и теоријска концепција планирања културе у Србији. Исто тако, стално је окупљао велики број сарадника Завода који су својим ангажовањем омогућили да Завод уради онолико колико је урадио у овом периоду.

Ни после 25 година на значају нису изгубили основни циљеви које је пред ову установу поставио њен оснивач Стеван Мајсторовић пре 46 година: истраживачка усмереност, издавање часописа „Култура“, једног од најугледнијих часо-

писа, који је он такође покренуо, отвореност за сарадњу на домаћем и међународном пољу, прикупљање и обрада свих релевантних података са широког културног поља. Отуда ни овај текст објављен у часопису „Књижевност” (број 7-8) 1988. године, када нас је Стеван напустио, нешто скраћен и редигован за ову прилику, не губи на својој актуелности. На челу ове истраживачке установе током протеклих година променило се више директора, али Стевану Мајсторовићу припада пионирска улога да је основао установу која је остала јединствена у читавом региону. Практично, он је трасирао један сигуран пут којим наставља нова генерација младих истраживача: етнолога, социолога, политиколога, психолога и историчара.

Миле В. Пајић, *Бунар*,
Манастир Хиљандар, српска царска лавра,
Света гора *Атос*